

Je pak v tomto směru s podivem, že se v řadě zemí včetně České republiky doposud nevmáhají práva založená harmonizovaným zákonem či přímo aplikovatelnými ustanoveními směrnice formou soukromoprávních nebo správních žalob jednotlivých podnikatelů. Jsou to totiž právě podniky, které tvrdým postupem vůči státním orgánům často *de facto* nutí členské státy postupně fakticky harmonizovat základní pravidla směrnice týkající se především zákazu diskriminace. Přestože se již u nás objevily první náznaky nespokojených zpracovatelů informací včetně globálních informačních gigantů, na první soudní spory v tomto směru teprve čekáme.

Matematika připraví soudce o 10 % shovívavosti

Jaromír Šavelka

Zda a jak mohou být empirické metody exaktních věd, zejména kvantifikace, využity v soudním rozhodování, jsou otázky, jimiž se zabývala konference QAJF 2011 (Quantitative Aspects of Justice and Fairness),¹ která se ve dnech 25.–26. února uskutečnila na půdě European University Institute v italském Fiesole. Toto na první pohled velmi specifické téma přilákalo do nevelkého italského městečka, poskytujícího krásný pohled na daleko větší a známější Florencii, okolo třiceti zájemců, zejména z akademického prostředí. Překvapivá byla vysoká účast akademiků z USA, a to zejména proto, že „neprakticky“ laděné otázky silně zaměřené do oblasti právní teorie a jurisprudence zpravidla nechávají toto obecnstvo chladným. Na konferencích tohoto typu pořádaných v Evropě nebývá zvykem, aby počet mimoevropských účastníků téměř převyšoval počet těch evropských. Nicméně toto nebyla jediná „matematika“, která se na konferenci ukázala jako zajímavá.

Zásadní překážkou pro využití argumentace prostřednictvím formálně logických formulí, ohodnocování argumentů a skutečností číselnými hodnotami a jejich následné dosazování do předem pečlivě připravených vzorců nebo probabilistické vyvozování skutečností z rozsáhlých souborů statistických dat je fakt, že tyto techniky nejsou každému snadno srozumitelné. Většinou je nejsou schopni správně použít ani samotní soudci, avšak daleko horší je představa běžného člověka, který namísto odůvodnění rozsudku, v jehož důsledku přišel o několik

milionů korun, obdrží zápis připomínající několikastránkovou matematickou rovnici. Soudní rozhodnutí by tak byla připravena o jednu ze svých nepostradatelných složek, a sice srozumitelnost. Má-li kdokoli „na příkaz“ soudu zaplatit několik milionů korun, má zcela jistě nárok vědět, proč soud rozhodl tak, jak rozhodl.

Reinhard Zvi Bengesz z Technische Universität München však vyjádřil velmi zajímavý názor, že vykonstruované klíše „vypočítaného rozsudku“ se v současné době jen lacině využívá k tomu, aby se zabránilo průniku metod běžných pro exaktní vědy do soudní argumentace. Má za to, že používání logických a matematických formulí, stejně jako schémat a grafů, může naopak přispět k podstatnému zvýšení srozumitelnosti soudních rozhodnutí. Problém podle něj tkví jedině ve skutečnosti, že soudci nejsou dostatečně připraveni (mnohdy ani objektivně schopni) podrobit svoji argumentaci mikroskopu přírodních věd.

Velmi zajímavých obrysů tato problematika nabude, zasadíme-li ji do kontextu skutečnosti, že současní mladí lidé začínají svět vidět stále „matematictější“ než jejich předchůdci (tedy my). Pro mnohé začínající vysokoškolské studenty je často srozumitelnější a důvěryhodnější „bavit se“ s počítačem prostřednictvím formálního programovacího jazyka než se svým spolužákem o běžných věcech. Nepřesnost a často nejasná sémantika přirozeného jazyka je pro takového člověka vyloženě odpudivá. Otázka, která se tak v této souvislosti automaticky nabízí, zní, zda v budoucnu nebude naopak hluboké pobouření vzbuzovat představa soudního rozhodnutí odůvodněného prostřednictvím mnohoznačné, nestrukturované a zmatené argumentace vyjádřené formou přirozeného jazyka.

Jakoby mimoděk přispěl do debaty Burkhard Schafer se zajímavým poznatkem týkajícím se jeho nedávné zkušenosti s opravováním studentských esejí. Až do minulého roku opravy probíhaly tak, že esej přečetl a intuitivně ji ohodnotil. Za dobu své praxe už dovedl snadno odlišit kvalitní esej od té horší. V minulém roce však studentská komora na jeho domovské univerzitě prosadila, aby studentské práce byly hodnoceny transparentněji a objektivněji. V praxi se toho nyní dosahuje tak, že učitelé již nemohou eseje opravovat tak jako dřív, ale namísto toho mají k dispozici standardizovaný formulář, do kterého zaznamenávají hodnocení práce na základě různých předem stanovených kritérií. Výslednou známku pak z vyplněného formuláře získají pomocí sta-

novené matematické rovnice. Ať už se v jednotlivých případech známky libovolně liší od těch, které by studentům udělal dříve, jednoho faktu si nemohl nepovšimnout – průměr ze všech známek, které po zavedení nového opatření uděluje, se zhoršil přibližně o 10 %. Exaktní a transparentní metoda evaluace studentských prací jako by ho připravila o jistou dávku (konkrétně 10 %) shovívavosti, kterou dříve vůči studentům uplatňoval.

Nakonec možná právě toto banální pozorování odhaluje jádro problému využití matematicko-logických metod v soudní argumentaci. Překážkou totiž není široce proklamovaná nesrozumitelnost pro obyčejného člověka, ale spíše fakt, že „počítání rozsudků“ připraví právo o jeho hřejivou a shovívavou nepřesnost. Tu nahradí dokonalá a chladná preciznost nebo (chtělo by se říct) až přílišná spravedlnost.

V každém případě je třeba poděkovat organizačnímu týmu Giovanniho Sartora za skvěle zvolenou skladbu příspěvků a nezbytvá než doufat, že alespoň na část z otázek, kterých v průběhu konference rozhodně vyvstalo více, než bylo poskytnutých odpovědí, přijde řada alespoň na některém z příštích pokračování QAJF.

Tříkrát a dost v Manchesteru

Matěj Myška,
Jaromír Šavelka

Po „výletu“ na kontinent minulý rok do Vídně se šestadvacátý ročník konference britské asociace BILETA (British & Irish Law, Education and Technology Association) vrátil na britské ostrovy, konkrétně do fotbalového Manchesteru. Hostitelskou institucí této reprezentativní akce práva informačních a komunikačních technologií a právní informatiky byla ve dnech 11. a 12. dubna Manchester Metropolitan University.

Konference se v souladu se svým podtitulem „Harnessing technology's full potential; minimising potential threats“ tematicky orientovala na právní aspekty technologického rozvoje a s nimi související možné hrozby a rizika, zejména v podobě zásahu do základních lidských práv a svobod. Prostor tak dostaly příspěvky diskutující ochranu soukromí v kyberprostoru, aféru kolem serveru WikiLeaks, pomluvy na internetu, právo duševního vlastnictví v informačních sítích, eGovernance, eCommerce či uchování provozních a lokalizačních údajů.

¹ QAJF 2011: Proportionality and Justice [online]. Datum zveřejnění neznámé [cit. 27. 2. 2011]. Dostupná z: <<http://qajf.wordpress.com/>>.

Zvýšená pozornost byla věnována zejména problematice odpojování uživatelů od internetového připojení v souvislosti s porušováním práv k duševnímu vlastnictví, zejména autorského práva. Vzhledem k tomu, že by odpojení měla předcházet tři varování, přezdívat se této extrémní praktice též baseballovou terminologií „tříkrát a dost“ („three strikes policy“), ale i „digitální gilotina“ či „graduated response“. Přednášející se k tomuto aktuálnímu trendu v prosazování práv duševního vlastnictví vyjadřovali poměrně kriticky. Vytýkáni byli zejména problematiku vztah této metody a základního lidského práva na soukromí, potažmo ochrany listovního tajemství – odhalení případného porušení autorských práv totiž předpokládá permanentní filtraci internetové komunikace. Paradoxní je i situace, kdy se na jedné straně snaží stát o efektivní správu státu prostředky eGovernmentu, na druhé straně přijímají právní úpravu umožňující občana od těchto služeb prakticky absolutně odpojit.

Reprezentant Ústavu práva a technologií Matěj Myška se problematiku „three strikes“ dotkl v kontextu nedávno zveřejněné finální verze kontroverzní Obchodní dohody proti padělání (Anti-Counterfeiting Trade Agreement – „ACTA“). „*Tato multilaterální Obchodní dohoda proti padělání explicitně povinnost zavést model „tříkrát a dost“ nestanoví, nijak jej ale nevyklučuje,*“ uvedl ve svém příspěvku s názvem „ACTA: Evil inside?“ Myška. Poznamenal ale, že je v ACTA tato praktika nepřímo podporována důrazem na zvýšenou spolupráci mezi majiteli autorských práv a poskytovateli služeb internetového připojení. Kriticky se též vyjádřil i k procesu vzniku této dohody. Upozornil zejména na doposud nebyvalou míru utajení, ale i její sjednání mimo standardní institucionální rámec Světové organizace duševního vlastnictví, resp. Světové obchodní organizace. „*Přestože finální verze ACTA není tak drakonická, jak naznačovaly uniklé i oficiální návrhy, celkový způsob jejího vzniku je alarmující a rozhodně není následováníhodným modelem při tvorbě mezinárodních norem upravujících vynucování práv z duševního vlastnictví,*“ uzavřel svoji prezentaci Myška.

Druhým zástupcem brněnské univerzity byl Jaromír Šavelka, který se ve svém příspěvku věnoval otázce budoucnosti komerčních právních informačních systémů („PIS“). Zásadním problémem se z pohledu těchto informačních systémů jeví současný trend zpřístupňování informací produkovaných veřejnými institucemi na internetu. Logicky se totiž nabízí otázka, zda v prostředí, kde jsou veškeré informace, které PIS

nabízejí, k dispozici zdarma, za ně bude kdokoli ochoten platit. Životaschopnost komerčních PIS v budoucnu totiž zřejmě bude stále méně odvislá od rozsahu dokumentové databáze, zatímco klíčovými prvky se stanou způsob, jakým jsou informace uživatelům zprostředkovány, a přizpůsobitelnost systému specifickým požadavkům uživatele.

Všechny position papery z konference jsou dostupné online na konferenčních stránkách,¹ plně články pak vyjdou v žurnálu *European Journal of Law and Technology*, jehož všechna čísla jsou v souladu s filozofií *Open Access* dostupná na adrese www.ejlt.org. Zájemci o účast na dalším ročníku této konference si mohou už nyní v kalendáři rezervovat data 29.–30. března 2012 a objednat letenky do Newcastlu, kde jej bude organizačně zajišťovat místní právní fakulta Northumbrijské univerzity.

IRIS 2011

Danuše Spáčilová

14. mezinárodní sympozium právní informatiky

Salzburg, 24.–26. února 2011

Jedno z nejmalebnějších rakouských měst Salzburg je již od roku 1998 hostitelem mezinárodního sympozia právní informatiky. Psal se rok 2001 a já se zde poprvé setkala s legendami tohoto oboru a zapůsobil na mě *Genius loci* zasněžené pevnosti a osvětlené *Getreidegasse*. Bylo rozhodnuto – od té doby téměř každý rok je v mém kalendáři poslední únorový víkend rezervován pro největší a nejvýznamnější vědecké setkání v Rakousku a ve střední Evropě v oblasti právní informatiky. Dlouho byla tato konference orientována zejména na německy mluvící země i odborníky. V poslední době se stále častěji objevují i anglické příspěvky, či dokonce celá jedna anglická sekce (LEFIS). Česká účast se postupně rozšířila a mezi odborníky z Rakouska, Švýcarska, Německa a z dalších zemí se se svými příspěvky zařadili i kolegové z brněnské právní fakulty Matěj Myška, Filip Křepelka, Libor Kyncl a další.

¹ <http://www.law.mmu.ac.uk/bileta/position-papers/>

Listuji si objemným konferenčním svazkem¹ a přepadá mě stejný pocit beznaděje jako při každoročním procházení programu a výběru toho nejzajímavějšího. A rozhodují se spíše pro zprostředkování několika dojmů a poznatků než pro popis jednotlivých příspěvků.

Konference se koná pod hlavičkou univerzit v Salzburgu a ve Vídni. O předsednictví a program se svorně starají profesori Erich Schweighofer (UNI Wien) a Friedrich Lachmayer (UNI Innsbruck). Organizačně zajišťují konferenci s týmem spolupracovníků profesori Dietmar Jahnle a Peter Mader (UNI Salzburg). V německy mluvících zemích je tradice právní informatiky dlouhá, takže nepřekvapí, že existuje řada organizací a jejich složek, které se problematikou právní informatiky zabývají a které se také podílejí na organizaci konference. Jsou to pracovní skupiny pro právní informatiku univerzit ve Vídni a v Salzburgu, Vídeňské centrum pro právní informatiku (WZRI) a pracovní skupina pro právní informatiku Rakouské počítačové společnosti. Německá Společnost pro informatiku má výbor pro právní informatiku a informační právo, výbor pro správní informatiku a skupinu pro právní informační systémy. Existuje i specializovaná Německá společnost pro právo a informatiku (DGRI).² Sympozium je podporováno Rakouským informačním systémem (RIS), řadou nakladatelství, velkých advokátních kanceláří, bank a profesních komor.

Neodpustím si poznámku k prostředí a perfektní organizaci konference. Není požadován žádný poplatek a vstup je prakticky volný, i když předchozí přihláška je slušností. V roce 2011 bylo na seznamu kolem 250 jmen.

Neúnavní organizátoři mají k dispozici tým vědeckých spolupracovníků, který čítá po letošním doplnění kolem 70 jmen z celé Evropy (viz <http://www.univie.ac.at/ri/IRIS2011/>). Ti se také

¹ Schweighofer, Erich; Kummer, Franz (Hrsg.). *Europäische Projektkultur als Beitrag zur Rationalisierung des Rechts: Tagungsband des 14. Internationalen Rechtsinformatik Symposions IRIS 2011*. Wien: Österreichische Computer Gesellschaft, 2011. 626 s. ISBN 978-3-85403-278-6.

² V českých podmínkách můžeme najít jen Společnost pro právo informačních technologií (SPIT) stojící za serverem ITprávo a mající sídlo v pražském Ústavu státu a práva AV ČR. Součástí tohoto ústavu (jeho oddělení teorie práva) je od roku 1990 Laboratoř pro právní informatiku, jejíž pracovníci se věnují zejména juristické a lingvistické analýze právních textů. Brněnský Ústav práva a technologií se zabývá celou škálou témat od právní informatiky přes právo ICT až po právo specifické produkce a technologií. Celostátní společnosti nebo sdružení s orientací na právní informatiku u nás zatím nemáme.